

ĆWICZENIE

Dlaczego migracje mogą być jednym ze sposobów radzenia sobie z ubóstwem?

**Opowieści o migracjach
– koniec z ubóstwem**

Dlaczego migracje mogą być jednym ze sposobów radzenia sobie z ubóstwem?

Opowieści o migracjach – koniec z ubóstwem

Dorota Stępiak

klasy VI–VIII szkoły podstawowej i szkoły ponadpodstawowa

40 minut

Ćwiczenie rozpoczyna analiza potrzeb według piramidy Masłowa. Uczniowie i uczennice uświadamiają sobie, że każdy ma prawo do realizacji swoich potrzeb. Dowiadują się, że ubóstwo uniemożliwia zaspokojenie podstawowych potrzeb takich jak dostęp do czystej wody, schronienia, opieki medycznej, edukacji, środków finansowych czy jedzenia, co w efekcie prowadzi do wykluczenia społecznego. Pracując z historiami migrantów i migrantek, młodzież zastanawia się, jaki jest związek migracji z ubóstwem, oraz nad tym, czy ubóstwo może być przyczyną migracji.

PYTANIE KLUCZOWE

Dlaczego migracje mogą być jednym ze sposobów radzenia sobie z ubóstwem?

CELE ZAJĘĆ

- poznasz piramidę potrzeb Masłowa
- dowiesz się, czym jest ubóstwo oraz jakie może nieść skutki
- zapoznasz się z opowieściami innych osób
- wskażesz zależność między migracją a ubóstwem

ZAGADNIENIA

opowieści o migracjach, piramida potrzeb Masłowa, ubóstwo

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

1: Koniec z ubóstwem

METODA PRACY	FORMY PRACY	ŚRODKI DYDAKTYCZNE I MATERIAŁY
dyskusja, burza pomysłów	praca indywidualna, praca w grupach, praca na forum	komputer, rzutnik, dostęp do Internetu

Wprowadzenie

 5 minut

1. Zaproś wszystkich uczniów i uczennice, aby stanęli w szeregu np. przy ścianie na korytarzu. Powiedz, że za chwilę wysłuchają kilku stwierdzeń z załącznika nr 1. Gdy się zgadzają z danym zdaniem, robią krok naprzód, gdy się nie zgadzają, zostają na miejscu. Na tym etapie nie komentuj odpowiedzi uczniów i uczennic. Zapowiedz, że przed nimi kolejne wyzwanie. Dzięki temu ćwiczeniu poznasz stosunek młodzieży do problemu zaspokajania potrzeb i poziom jej wiedzy o ubóstwie. Podziękuj uczestniczkom i uczestnikom zajęć za zaangażowanie i zaproś ich do kolejnej części spotkania.

Praca właściwa

 5 minut

2. Pokaż klasie piramidę potrzeb Maslowa z załącznika nr 2. Zwróć uwagę na hierarchię potrzeb oraz powiązania między nimi. Objaśnij wyróżnione potrzeby. Zapytaj, co się dzieje, gdy któraś z nich nie jest zaspokajana. Jakie są tego konsekwencje? Kto ma wpływ na realizację naszych potrzeb? Od kogo, czego to zależy? Podsumuj wypowiedzi uczniów i uczennic.

 5 minut

3. Rozdaj uczniom i uczennicom chmurę wyrazową z załącznika nr 3, na której widnieją różne pojęcia związane z ubóstwem. Zadaj pytanie: co łączy te pojęcia? Czego i kogo dotyczą? Czy można te wszystkie słowa zastąpić jakimś jednym? Motywuj i zachęcaj młodzież do wypowiedzi w ramach burzy pomysłów. Zbierz wszystkie propozycje i podsumuj. Przedstaw cele i temat ćwiczenia.

 4 minuty

4. Powiedz, czym jest ubóstwo. Nawiąż do piramidy potrzeb. Zauważ, że każdy ma prawo do ich realizacji, że gdy nie są zaspokajane, prowadzi to m.in. do wykluczenia społecznego. Odwołaj się również do wiedzy i doświadczenia uczniów i uczennic, zachęcając ich do zastanowienia się, czy ubóstwo może być przyczyną migracji. Podsumuj wypowiedzi.

Zaznacz, że ubóstwo należy rozumieć szerzej niż tylko jako ograniczone środki finansowe. Ubóstwo to brak możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb takich jak jedzenie, czysta woda, schronienie, opieka lekarska, a także tych wyższych, takich jak edukacja, praca, wolność. Prowadzi to do wykluczenia społecznego, czyli życia w poczuciu odrzucenia i niemożności zmiany swojej sytuacji.

Źródło: Scenariusz zajęć Rozumienie bogactwa i ubóstwa, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2011, <https://globalna.ceo.org.pl/godzina-wychowawcza/scenariusze-i-gry/rozumienie-bogactwa-i-ubostwa>.

Niestety realizację potrzeb bardzo często uniemożliwiają czynniki zewnętrzne, np. konflikty polityczne, wojny, brak zasobów naturalnych, zagrożenie klęskami żywiołowymi, zależności postkolonialne, niestabilny system polityczno-prawny, korupcja, niski poziom bezpieczeństwa wewnętrznego, wykorzystywanie mieszkańców i mieszkank danego regionu jako taniej siły roboczej czy niesprawiedliwa polityka surowcowa, do której przyczyniają się m.in. korporacje.

13 minut

5. Podziel uczniów i uczennice na trzy grupy (ewentualnie sześć – wówczas z każdą historią pracują dwie grupy), każdej daj jedną opowieść. Poproś, aby młodzież zapoznała się z tekstem i odpowiedziała na pytania.

5 minut

6. Poproś, aby na podstawie wniosków z pracy w grupach uczestniczki i uczestnicy zajęć spróbowali odpowiedzieć na pytanie kluczowe: Dlaczego migracje mogą być jednym ze sposobów radzenia sobie z ubóstwem? Zbierz wypowiedzi uczniów i uczennic, zwróć ich uwagę, że ze względu na swój globalny wymiar ubóstwo jako wyzwanie zostało umieszczone w Celach Zrównoważonego Rozwoju opracowanych przez ONZ. Pokaż ikonę **1 Celu Zrównoważonego Rozwoju: Koniec z ubóstwem**, który mówi o wyeliminowaniu skrajnego ubóstwa, zmniejszeniu przynajmniej o połowę odsetka ludzi cierpiących z powodu ubóstwa we wszystkich jego wymiarach oraz zapobiegania ubóstwu zgodnie z krajowymi politykami.

Podkreśl, że ze względu na globalne współzależności cele są ze sobą powiązane i wzajemnie się dopełniają, realizacja jednego z celów warunkuje realizację kolejnego. Na każdym i każdej z nas spoczywa odpowiedzialność za realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju w imię solidarności ze wszystkimi mieszkańcami i mieszkankami naszego globu.

Podsumowanie

3 minuty

7. Powróć do chmury wyrazowej z początku spotkania i poproś, aby uczennice i uczniowie wybrali od jednego do trzech słów, które najbardziej ich poruszają. Poproś, aby je wykreślili i zastąpili innymi, które opisują, co sami mogą zrobić na rzecz przeciwdziałania ubóstwu. Poproś chętne osoby o podzielenie się swoimi propozycjami.

Zadanie do domu – propozycja dla osób chętnych

Zaproponuj chętnym osobom udział w akcji hasztagowej w mediach społecznościowych. Zjawisko ubóstwa to dowód, że między ludźmi istnieją nierówności. #RozniceSaOKnierownosciNieSaOK.

Możesz zaproponować też długofalowe działania w ramach wolontariatu: Habitat for Humanity, Załóż szkolną grupę Campus Chapter, <https://habitat.pl/zaloz-szkolna-grupe-campus-chapter>.

● ŹRÓDŁA:

- Hierarchia potrzeb Maslowa, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Potrzeba>.
- Ubóstwo, Internetowy słownik synonimów, <https://synonim.net/synonim/ub%C3%B3stwo>.
- Zestaw plansz zawierający podstawowe informacje na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>.
- Paweł Pieniążek, *Afganistan: Wirusowa recesja*, „Tygodnik Powszechny”, 06.04.2020, <https://www.tygodnikpowszechny.pl/afganistan-wirusowa-recesja-163002>.
- Migrant Child Storytelling, *Lama's Story. Italy, December 2016*, <https://migrantchildstorytelling.org/lamas-story>.
- Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej, *Uciekają z Sudanu Południowego, bo nie mają, co jeść*, 13.03.2019, <https://pcpm.org.pl/uciekaja-z-sudanu-poludniowego-bo-nie-maja-co-jesc.html>.

⊕ ZAŁĄCZNIKI:

- Załącznik nr 1 – **Materiał pomocniczy:** Stwierdzenia
 - Załącznik nr 2 – **Materiał pomocniczy:** Hierarchia potrzeb. Piramida Maslowa
 - Załącznik nr 3 – **Materiał pomocniczy:** Chmura wyrazowa
 - Załącznik nr 4 – **Karty pracy:** Historie osobiste
-

Więcej materiałów na stronie internetowej programu: www.migracje.ceo.org.pl

Ćwiczenie powstało w ramach projektów „Historie i fakty o migracjach na XXI wiek” i „I am European: Historie i fakty o migracjach na XXI wiek” realizowanych przez Centrum Edukacji Obywatelskiej. Programy finansowane ze środków Unii Europejskiej i współfinansowane w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Treść wyraża wyłącznie poglądy autorów, autorek i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP ani Unii Europejskiej.

„I am European: Historie i fakty o migracjach na XXI wiek” jest częścią programu DEAR (The European Commission’s Development Education and Awareness Raising Programme), który wspiera projekty angażujące społeczeństwo Unii Europejskiej w globalne zagadnienia rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego. Poprzez finansowanie programów takich jak „I am European: Historie i fakty o migracjach na XXI wiek” DEAR promuje uniwersalne wartości, m.in. wolność, demokrację, praworządność oraz umożliwia obywatelom i obywatelkom Europy włączenie się w globalny rozwój. Program DEAR finansuje około 30 programów w krajach członkowskich UE. Projekty te przyczyniają się do zwiększenia zrozumienia i zaangażowania Europejki i Europejczyków w kreowanie pozytywnych zmiany społecznych na poziomie zarówno lokalnym, jak i międzynarodowym. Działania DEAR wspierają również pracę UE na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju.

Ćwiczenie *Dlaczego migracje mogą być jednym ze sposobów radzenia sobie z ubóstwem? Opowieści o migracjach – koniec z ubóstwem* jest dostępne na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Centrum Edukacji Obywatelskiej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP i Unii Europejskiej w roku 2020. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej i Unii Europejskiej.

Więcej o wolnych licencjach: <http://creativecommons.pl>.

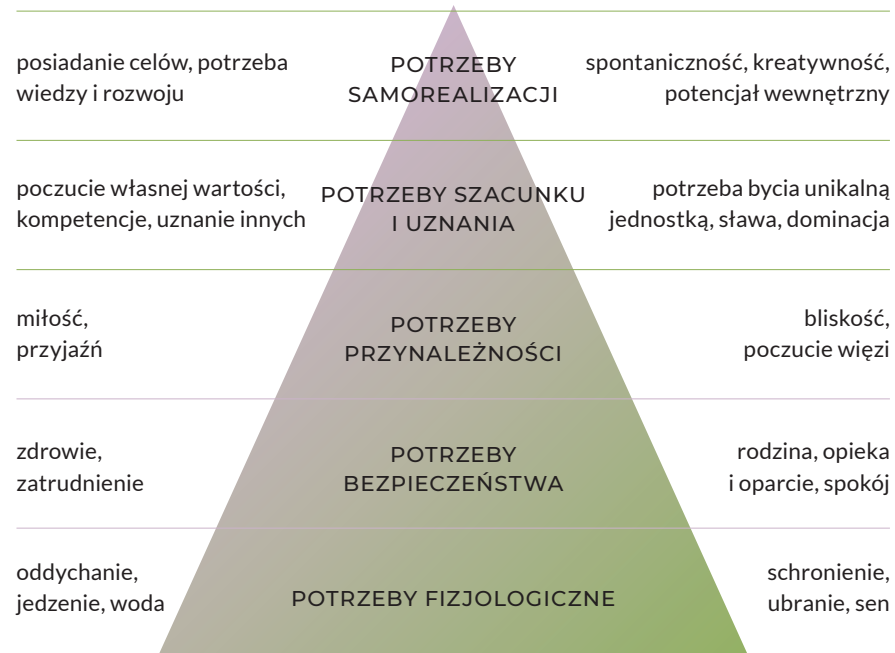
ZAŁĄCZNIK NR 1

Materiał pomocniczy: Stwierdzenia

- Każdy ma prawo do zaspokojenia potrzeb fizjologicznych: snu, jedzenia, schronienia, dostępu do wody, do edukacji
- Ubóstwo uniemożliwia zaspokojenie podstawowych potrzeb człowieka
- Należy okazywać innym litość
- Bieda wynika z lenistwa
- Ubóstwo to nie tylko brak pieniędzy
- Wykluczenie społeczne prowadzi do izolacji społecznej
- Migracje mogą być receptą na ubóstwo

ZAŁĄCZNIK NR 2

Materiał pomocniczy: Hierarchia potrzeb. Piramida Maslowa

ZAŁĄCZNIK NR 3

Materiał pomocniczy: Chmura wyrazowa

ZAŁĄCZNIK NR 4

Karty pracy: Historie osobiste

GRUPA 1

Historia Samima z Afganistanu

Samim jest właścicielem skromnego sklepu. Są w nim produkty pierwszej potrzeby i przekąski. Znajduje się niedaleko Uniwersytetu Kabulskiego. Jeszcze niedawno była to okolica pełna życia – z kawiarniami, restauracjami, sklepami i księgarniami. Teraz jest pustawo, a większość lokali wita nielicznych przechodniów kratami lub kłódkami. Klientelę sklepu Samima stanowili głównie studenci.

– Wszyscy wyjechali do domów. Teraz praktycznie nikt do nas nie przychodzi z powodu kwarantanny – stwierdza ponuro Samim. – Sprzedaż spadła o jakieś 80 proc. [...]

Sklepikarz ma 21 lat. Oprócz niego w siedmioosobowej rodzinie pracuje jego ojciec, taksówkarz. Samim i jego bliscy zaliczają się do tych 8 mln ludzi, którzy mogą znaleźć się poniżej granicy ubóstwa. Tak zakłada najbardziej pesymistyczna prognoza najnowszego przeglądu ekonomicznego afgańskiego Instytutu Biruni. Jeśli koronawirus nie zostanie powstrzymany do końca roku, ok. 80 proc. Afgańczyków będzie uznawanych za ubogich. Poza epidemią kraj od czterech dekad zmaga się też z wojną, a także z impasem politycznym i słabością instytucji państwowych.

Samim szacuje, że bez pracy będą w stanie przeżyć nie dłużej niż miesiąc. Później skończą się im pieniądze. Miał wziąć ślub za dwa miesiące, ale z powodu nałożonych obostrzeń i pustych kieszeni przełożył go na następny rok.

– Państwo nie wspiera ludzi finansowo, nie daje żywności. [...] – mówi dyrektor Instytutu Biruni Nazir Kabiri.

Samim ma nadzieję, że władza przynajmniej umorzy czynsze, by sklepikarze tacy jak on mogli przetrwać ten kryzys. Na razie musi jednak radzić sobie sam, choć jak przyznaje, zarabianie pieniędzy w trakcie kwarantanny jest bardzo trudne.

Źródło: Paweł Pieniążek, *Afganistan: Wirusowa recesja*, „Tygodnik Powszechny”, 06.04.2020, <https://www.tygodnikpowszechny.pl/afganistan-wirusowa-recesja-163002>.

- Kim jest bohater? Co mówi o sobie, co o nim wiemy? Czego nie wiemy?
- W jakiej sytuacji się znalazł?
- Jakie swoje potrzeby może spełniać?
- Co nas z nim łączy?
- Czy migracja mogłaby rozwiązać problemy, z którymi się mierzy? Dlaczego?

GRUPA 2

Historia Lamy z Gambii

Lama ma 16 lat i pochodzi z Gambii. [...]

Byłem cieślą od czternastego roku życia. Nigdy nie chodziłem do szkoły. Kiedy byłem mały, ojciec pracował jako taksówkarz. Obecnie nie ma pracy. Odwiedzał mnie i babcię raz na kilka tygodni. Babcia kupowała ziemniaki i ryby, a potem sprzedawała je dalej. Czasem jej pomagałem. Lubiłem grać w piłkę nożną z kolegami i chciałem chodzić do szkoły. Moi koledzy chodzili do szkoły i uczyli mnie angielskiego. Każdego dnia na trzy godziny szedłem do szkoły religijnej. Uczyłem się o Koranie i religii. Próbowiałem nauczyć się tam czytać, ale niestety mi się nie udało. [...] Wielu z moich przyjaciół jest chrześcijanami, ale mimo to modlimy się razem. [...]

W wieku czternastu lat zostałem cieślą. Babcia znalazła stolarza. Było nas tam dziewięciu–dziesięciu. Pracowaliśmy od 7:00 do 18:00. Szef był dla mnie dobry, lubiłem go, nauczył mnie wiele o meblach. Nie płacił nam, ale dostawaliśmy śniadanie i obiad. Po dwóch latach musiałem zostawić tę pracę, ponieważ nie byłem w stanie utrzymać mojej siostry i babci. [...]

Ponadto potrzebuję pokoju. W Gambii nie ma go przez rząd. Należę do grupy etnicznej Madinka, prezydent kraju jest z grupy Diola, a Madinka i Diola nie darzą się sympatią. Trudno przez to znaleźć pracę, jeśli jest się z ludu Madinka.

Chciałem wyjechać do Włoch. Uczyć się, zarabiać pieniądze i utrzymać siostrę i babcię. Ludzie powtarzali, że tylko dzieci podróżują w ten sposób, że ludzie giną. Ale nie myślałem o tym. Zawsze myślę o Bogu. To on daje i zabiera życie. [...]

Nie chciałem wsiąść na łódź. W Gambii słyszałem, że wielu osób zginęło w ten sposób. Kiedy tamtego dnia zobaczyłem naszą łódź [...], zacząłem płakać. Byłem przerażony. [...] Podróż trwała jedenaście godzin, od 1:00 w nocy do południa, kiedy zabrała nas włoska łódź. [...]

We Włoszech [...] umieścili nas w obozie z ponad setką innych osób. Była tam policja. Spędziliśmy tam miesiąc. Dostawaliśmy trzy posiłki dziennie i spaliśmy na łóżkach piętrowych. Zebrano nasze odciski palców i wręczono nam dokumenty, dzięki czemu mogliśmy opuścić obóz. Po miesiącu przeniesiono mnie do innego miejsca. [...] Miesięcznie otrzymujemy 40 euro. Sami kupujemy sobie ubrania i buty. Dostałem też kurtkę. Dwa razy w tygodniu chodzimy do szkoły, by uczyć się włoskiego. [...] Lubię to miejsce, ale chcę wrócić do Gambii, bo to mój dom. Najpierw jednak chcę się tutaj uczyć i kształcić jako cieśla. Dzwonię do babci co tydzień. Zarówno ona, jak i moja siostra są szczęśliwe.

Źródło: Migrant Child Storytelling, *Lama's Story. Italy, December 2016*,
<https://migrantchildstorytelling.org/lamas-story>.

- Dlaczego chłopak opuścił swój kraj?
- Jakie życiowe potrzeby chciałby zrealizować?
- Co nas z nim łączy?
- Co zmieniła w jego życiu migracja?

GRUPA 3

Historia Samuela z Sudanu Południowego

W Bidi Bidi, największym obozowisku dla uchodźców w Afryce, panuje spokój i nuda. Ludzie, którzy kiedyś wiedli normalne życie, rano chodzili do pracy, a wieczory spędzali z rodziną, teraz skazani są na bezrobocie i łaskę innych. Mężczyźni siedzą beczynnie lub grają w karty. Kobiety piorą, myją dzieci, chodzą po wodę, przygotowują posiłki. Po latach cierpień chcą w końcu spokoju. Poznajcie ludzi, którzy uciekli z piekła, jakim jest pogrążony w wojnach Sudan Południowy. [...]

Sudan Południowy jest pogrążony w chaosie. Rząd, zdominowany przez jedną grupę etniczną, walczy ze wszystkimi innymi plemionami. A tych w Południowym Sudanie jest ponad pięćdziesiąt [...]. Wojna obejmuje niemal cały kraj. Jedynie niewielkie obszary uchowały się od przemocy. Gospodarka zamarła. Rząd nie ma pieniędzy na wypłaty nawet dla swoich żołnierzy. Nie działają ośrodki zdrowia, szkoły, transport, a kraj póżera szalejąca inflacja. Olbrzymie zubożenie społeczeństwa powoduje z kolei ogromną korupcję i wzrost przestępczości. [...]

18-letniego Samuela poznajemy pochylonego nad maszyną do szycia. To jedyny przedmiot, jaki jego ojciec, krawiec, wziął ze sobą uciekając z Sudanu Południowego. Każdego dnia Samuel pomaga mu w pracy. Sam już potrafi wiele. Rodzina Samuela do Bidi Bidi przyjechała razem. Chłopak razem z ojcem na przywiezionej maszynie przerabiają ubrania. Ze starej koszulki można przecież uszyć nową sukienkę dla małej dziewczynki. Ich stanowisko mieści się pod wiatą, tuż przed małym kioskiem. Jedna przeróbka zajmuje chłopcu około 20 minut, a dostaje za nią 1000 szylingów, czyli 1 złotówkę. Choć Samuel z ojcem pracują ciężko, spędzając całe dni przy szyciu, 7-osobowa rodzina ledwie wiąże koniec z końcem. Chłopak mimo pracy musi znajdować czas na szkołę.

Źródło: Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej, *Uciekają z Sudanu Południowego, bo nie mają, co jeść*, 13.03.2019, <https://pcpm.org.pl/uciekaja-z-sudanu-poludniowego-bo-nie-maja-co-jesc.html>.

- Co zwróciło waszą uwagę w opowieści Samuela?
- Z jakiego powodu opuścił kraj?
- Co nas z nim łączy?
- Co zmieniła w jego życiu migracja?